

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean Lausunto aiheesta Ehdotus neuvoston asetukseksi eurooppalaisia tutkimusinfrastruktuureja (ERI) koskevasta yhteisön oikeudellisesta kehyksestä

KOM(2008) 467 lopullinen – 2008/0148 CNS

(2009/C 182/08)

Esittelijä: **Cveto STANTIČ**

Euroopan unionin neuvosto päätti 5. syyskuuta 2008 Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 172 artiklan nojalla pyytää Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunnon aiheesta

Ehdotus neuvoston asetukseksi eurooppalaisia tutkimusinfrastruktuureja (ERI) koskevasta yhteisön oikeudellisesta kehyksestä

KOM(2008) 467 lopullinen – 2008/0148 CNS.

Asian valmistelusta vastannut ”yhtenäismarkkinat, tuotanto ja kulutus” -erityisjaosto antoi lausuntonsa 6. tammikuuta 2009. Esittelijä oli Cveto STANTIČ.

Euroopan talous- ja sosiaalikomitea hyväksyi 14.–15. tammikuuta 2009 pitämässään 450. täysistunnossa (tammikuun 15. päivän kokouksessa) seuraavan lausunnon. Äänestyksessä annettiin 149 ääntä puolesta ja 1 vastaan 5:n pidättyessä äänestämästä.

1. Päätelmät ja suositukset

1.1 Huipputason tutkimusinfrastruktuuri on yksi perustekijöistä kehitettäessä eurooppalaista tutkimusalueetta (*European Research Area*, ERA).

1.2 Maailmanluokan mitat täyttävien suorituskykyisten eurooppalaisten tutkimusinfrastruktuurien (*European Research Infrastructures*, ERI) perustaminen ja ylläpito ylittävät säännönmukaisesti EU:n yksittäisten jäsenvaltioiden mahdollisuudet ja hyödyntämis-potentiaalin. Sen vuoksi yhteinen toiminta juuri tällä alalla tuo erityisen paljon eurooppalaista lisäarvoa. Tällaisten perusrakenteiden vetovoima edistää verkottumista ja yhteistyötä eurooppalaisella tutkimusalueella ja auttaa torjumaan vielä jäljellä olevaa hajanaisuutta.

1.3 Näin ollen ETSK kannattaa Euroopan tutkimusinfrastruktuurien strategiafoorumin (*European Strategy Forum on Research Infrastructures*, ESFRI) esittämää etenemissuunnitelmaa, jonka puitteissa on määrä kehittää 44 uutta, kattavaa, yleiseurooppalaisittain kiinnostavaa tutkimusinfrastruktuurihanketta tulevina 10–20 vuotena.

1.4 Jäsenvaltioiden yksittäiset oikeudelliset kehykset tuskin tarjoavat vaadittavaa oikeusperustaa yleiseurooppalaisesti kiinnostavan, maailmanluokkaan lukeutuvan tutkimusinfrastruktuurin kehittämiseen. Näin ollen ETSK kannattaa ehdotettua asetusta erityisestä eurooppalaisia tutkimusinfrastruktuureja koskevasta yhteisön oikeudellisesta kehyksestä, joka saattaa helpottaa ja vauhdittaa Euroopan tutkimusinfrastruktuurien strategiafoorumin ehdottamien hankkeiden toteuttamista.

1.5 Maailmanluokkaan kuuluvat uudet tutkimusinfrastruktuurit voivat merkittävästi lisätä eurooppalaisen tutkimusalueen houkuttelevuutta ja ehkäistä aivovuotoa Euroopasta. Mittavien infrastruktuurien keskittäminen pelkästään kehittyneisiin maihin tulee kuitenkin ainakin lyhytaikaisesti houkuttelemaan tutkijoita kaikkialta Euroopasta. Tätä eräiden maiden kannalta mahdollisesti kielteistä vaikutusta voidaan pidemmällä tähtäimellä kompensoida takaamalla, että eurooppalaisten tutkimusinfrastruktuurien maantieteellinen jakauma on laaja ja että ne ovat mahdollisimman useiden tahojen käytettävissä.

1.6 ETSK kehottaa jäsenvaltioita noudattamaan Euroopan tutkimusinfrastruktuurien strategiafoorumin ja komission aloitetta ja laatimaan mahdollisimman pikaisesti kansalliset etenemissuunnitelmansa tutkimusinfrastruktuurin kehittämistä ja ajanmukaistamista varten.

1.7 Komitea tukee ehdotusta eurooppalaisten tutkimusinfrastruktuurien vapauttamisesta arvonlisäverosta ja valmisteveroista, koska se lisää niiden houkuttelevuutta ja antaa niille kilpailuedun muualla maailmassa toteutettaviin vastaavanlaisiin hankkeisiin nähden.

1.8 ETSK suosittelee, että yhteisö osallistuu aktiivisemmin eurooppalaisten tutkimusinfrastruktuurien yhteisrahoitukseen kasvattamalla kahdeksannen tutkimus- ja kehittämistoiminnan puiteohjelman määrärahoja. Ryhtymällä osapuoleksi yhteisö hankkii vaikutusvaltaa ja pystyy siten paremmin takaamaan, että eurooppalaiset tutkimusinfrastruktuurit jakautuvat laajemmalle maantieteelliselle alueelle ja ovat mahdollisimman monien eurooppalaisten tutkijoiden käytettävissä.

1.9 Komitea suosittelee, että EU:n koheesio politiikassa ja siihen kuuluvien rahoitusvälineiden eli rakennerahastojen toiminnassa painotetaan entistä enemmän uuden tutkimus- ja innovointikapasiteetin kehittämistä. Se kehottaa lisäksi komissiota ja jäsenvaltioita kehittämään lisää sellaisia politiikan välineitä, joiden avulla kannustetaan yksityissektoria kasvattamaan investointejaan tutkimusinfrastruktuuriin.

1.10 ETSK kiinnittää huomiota kustannuksiin, joita eurooppalaisten tutkimusinfrastruktuurien toiminnasta ja ylläpitämisestä koituu sen jälkeen, kun ensi-investointi on tehty. Nämä kustannukset, jotka saattavat kohota vuosittain 20 prosenttiin investoinnin arvosta, ovat potentiaalinen uhka periaatteelle, jonka mukaan eurooppalaiset tutkimusinfrastruktuurit ovat myös sellaisista maista lähtöisin olevien tutkijoiden vapaasti käytettävistä, jotka eivät ole kulloisenkin ERI:n osapuolia. Niinpä on syytä suunnitella EU:n varojen osoittamista kahdeksannessa TTK-puiteohjelmassa myös näiden toimintamenojen yhteisrahoitukseen.

2. Johdanto

2.1 Eurooppalaisen tutkimusalueen (ERA) perustaminen on ollut ensisijaisena tavoitteena kaikissa tutkimusta ja kehitystä koskeissa yhteisön toimenpiteissä vuodesta 2000 lähtien ⁽¹⁾. Sen jälkeen jäsenvaltiot ovat käynnistäneet useita aloitteita tällä alalla. Erilaiset maakohtaiset ja institutionaaliset esteet torjuvat kuitenkin vielä lopullisen tavoitteen saavuttamisen eli viidennen vapauden, osaamisen vapaan liikkuvuuden, toteutumisen Euroopan unionissa. Yksi suurimmista ongelmista tieteen ja tutkimuksen alalla unionissa on alan hajanaisuus, mikä estää sitä hyödyntämästä täysimääräisesti tutkimuspotentiaaliaan.

2.2 Ei ole epäilystäkään, etteikö huipputason tutkimusinfrastruktuuri ole yksi keskeisistä pilareista ERA:n kehittämisessä ⁽²⁾, koska sen avulla

- edistetään tieteellistä osaamista
- annetaan mahdollisuus maailmanlaajuisesti kilpailukykyisen perustutkimuksen ja soveltavan tutkimuksen tekemiseen
- houkuttelee parhaita tutkijoita
- kannustetaan teollisuuden investointeihin ja edistetään tiedonvaihtoa
- viedään Euroopan yhdentymistä eteenpäin
- kasvatetaan eurooppalaista lisäarvoa.

2.3 Yksi mittavan eurooppalaisen tutkimusinfrastruktuurin ominaispiirteistä on se, että yksittäisellä jäsenvaltiolla ei useinkaan ole mahdollisuuksia kattaa sen vaatimia suuria investointi- ja toimintakustannuksia yksin eikä kykyä käyttää sen tarjoamaa kapasiteettia kokonaisuudessaan. Tämä tarkoittaa, että melko monissa tapauksissa eurooppalaiset huippuosaamiskeskukset eivät pysty saavuttamaan kriittistä massaa. Lisäksi erät niistä kärsivät asianmukaisen verkostoitumisen ja yhteistyön puutteesta. Mainituista häittatekijöistä huolimatta yhteisö on onnistunut käynnistämään lukuisia merkittäviä, maailmanluokkaan kohonneita yleiseurooppalaisia hankkeita, kuten CERN, ITER, EMBO, ESA ja ESRF ⁽³⁾.

2.4 Tämän lausunnon aiheena oleva ehdotus neuvoston asetukseksi (KOM(2008) 467 lopullinen) on yksi komission viidestä aloitteesta, joita on suunniteltu vuodeksi 2008 ja joiden tarkoituksena on nopeuttaa merkittävästi eurooppalaisen tutkimusalueen (ERA) perustamista ⁽⁴⁾.

(1) Vuonna 2000 komissio julkaisi tästä asiasta ensimmäisen tiedonantonsa nimeltä ”Kohti eurooppalaista tutkimusalueita”.

(2) Kilpailuasioden neuvosto (sisämarkkinat, teollisuus ja tutkimus), 29.–30. toukokuuta 2008.

(3) CERN, Euroopan ydinfysiikan tutkimusjärjestö; ITER, kansainvälinen lämpöydinkooreaktori; EMBO, eurooppalainen molekyylibiologian järjestö; ESA, Euroopan avaruusjärjestö; ESRF, Euroopan synkrotronisäteilyn tutkimuslaitos.

(4) Muita aloitteita sekä poliittisia lähestymistapoja ovat: tutkimuksen yhteinen ohjelmasuunnittelu, eurooppalainen kumppanuus tutkijoita varten, teollis- ja tekijänoikeuksien hallinnointi sekä ERA:n laajamittainen avaaminen muulle maailmalle.

2.5 Ehdotus edistäisi toteutuessaan Lissabonissa asetettujen tavoitteiden saavuttamista, koska se kiihdyttäisi julkisten ja yksityisten tahojen investointeja tutkimukseen. Ne ovat vielä jäljessä kolmen prosentin BKT-osuuden tavoitteesta, joka on määrä saavuttaa vuoteen 2010 mennessä (nykytaso on keskimäärin 1,7–1,8 prosenttia BKT:sta). Ehdotus loisi pohjan eurooppalaisten tutkimusinfrastruktuurien lujittamiselle, mikä on erittäin tärkeitä. Ne edistävät eurooppalaisen tutkimusalueen toteutumista ja kohentavat eurooppalaisten yritysten kilpailukykyä.

3. Taustaa

3.1 Jo vuonna 2002 Eurooppa-neuvosto, joka pyrki tarttumaan tuloksekkaammin tutkimusinfrastruktuurin alalla esiintyviin useisiin haasteisiin, perusti Euroopan tutkimusinfrastruktuurien strategiafoorumia (ESFRI) ⁽⁵⁾ ja antoi sen tehtäväksi laatia etenemissuunnitelman Euroopan yleistä etua palvelevan kattavan infrastruktuurin uuden sukupolven kehittämiseksi ja rakentamiseksi.

3.2 ESFRI määritteli yhdessä komission kanssa ja kattavien kuulemisten (tuhat korkean tason asiantuntijaa) jälkeen 35 yleiseurooppalaista hanketta ⁽⁶⁾, jotka voisivat täyttää kattavan eurooppalaisen tutkimusinfrastruktuurin tarpeen tulevina 10–20 vuotena ⁽⁷⁾.

3.3 Etenemissuunnitelmassa määritetään erikokoisia ja arvoltaan vaihtelevia uusia ja olennaisia perusrakenteita, joilla katetaan useita tutkimusaloja, yhteiskunta- ja luonnontieteistä aina tieteellisten julkaisujen arkistointiin käytettäviin sähköisiin järjestelmiin ja tietokantoihin ⁽⁸⁾. Kaikkien hankkeiden kustannusarvio on yli 20 miljardia euroa.

3.4 Määritellään tekijöitä, jotka voivat estää maailmanluokan yleiseurooppalaisen tutkimusinfrastruktuurin perustamisen, ESFRI korosti taloudellisten ja organisatoristen rajoitusten lisäksi myös oikeudellisten puitteiden tai rakenteiden puutetta Euroopan tasolla, sillä sen takia olisi mahdotonta perustaa kansainvälisiä kumppanuuksia vaivattomasti ja tehokkaasti. Nykyisin kumppaneiden, jotka haluavat tehdä yhteistyötä yhteisen tutkimusinfrastruktuurin kehittämisessä, on ensin sovittava kansallisesta oikeusperustasta ⁽⁹⁾, jota ne aikovat käyttää (tai turvaututtava kansainväliseen sopimukseen), mikä aiheuttaa ylimääräisiä hallinnollisia ongelmia.

(5) ESFRI, <http://cordis.europa.eu/esfri/home.html>.

(6) European Roadmap for Research Infrastructures: Report 2006. (ESFRI, 2006), ftp://ftp.cordis.europa.eu/pub/esfri/docs/esfri-roadmap-report-26092006_en.pdf. Kehittämissuunnitelma valmistui vuonna 2008 (siihen lisättiin hankkeita ympäristötieteen, biologian ja lääketieteen alalta). Se käsittää nykyisin 44 hanketta.

(7) European Roadmap for Research Infrastructures: Report 2006. (ESFRI, 2006), ftp://ftp.cordis.europa.eu/pub/esfri/docs/esfri-roadmap-report-26092006_en.pdf

(8) Infrastruktuuria koskevat hankkeet kattavat seitsemän eri tieteenalaa: yhteiskuntatieteet ja humanistiset tieteet, ympäristötieteet, energia, biolääketiede ja biotieteet, materiaalitutkimus, astronomia – astrofysiikka – ydin- ja hiukkasfysiikka sekä tietojenkäsittelytiede.

(9) Näitä ovat esimerkiksi Ranskan ”société civile”, Saksan ”GmbH”, Yhdistyneen kuningaskunnan ”limited liability company (Ltd)” tai Alankomaiden ”stichting” (säätio).

3.5 Tämän takia ESFRI on korostanut ennen kaikkea sitä, että on kehitettävä erityiset yhteisön oikeudelliset puitteet, joiden avulla voidaan luoda eurooppalaista tutkimusinfrastruktuuria (ERI), johon osallistuu useita jäsenvaltioita.

3.6 Eurooppalainen tutkimusinfrastruktuuri määritellään seuraavasti: Termiä sovelletaan kohteisiin, laitoksiin, lähteisiin ja palveluihin, joita tiedeyhteisö käyttää tehdäkseen huippuluokan tutkimusta. Tällä tarkoitetaan tieteellistä välineistöä, tietoon perustuvia lähteitä (tieteellisiä kokoelmia, arkistoja ja jäseneltyä tieteellistä tietoa), tieto- ja viestintäteknikkaan perustuvaa infrastruktuuria sekä kaikkia muita ainutlaatuisia lähteitä, jotka ovat olennaisia huippututkimuksen tekemisessä. Tällaista tutkimusinfrastruktuuria voi olla joko "ainoastaan yhdessä paikassa" tai "hajautetusti" (järjestäytynyt lähdeverkosto).

4. Komission ehdotus

4.1 Koska komissio päätteli, että nykyisillä erilaisiin kansallisiin lainsäädäntöihin perustuvilla säädöksillä ei voida vastata yleiseurooppalaisen infrastruktuurin tarpeisiin, ja koska jäsenvaltiot sitä ehdottivat, komissio laati ehdotuksen neuvoston asetukseksi eurooppalaisia tutkimusinfrastruktuureja koskevasta yhteisön oikeudellisesta kehyksestä EY:n perustamissopimuksen 171 artiklan nojalla.

4.2 Ehdotetun säädöksen tärkeimpänä tarkoituksena on antaa jäsenvaltioille ja tutkimusta ja kehitystä koskevaan yhteisön puiteohjelmaan osallistuville kolmansille maille mahdollisuus perustaa ja hallita yhdessä Euroopan yleistä etua palvelevia tutkimuslaitoksia.

4.3 ERI:lle on annettu oikeushenkilöllisyys, joka perustuu sen jäseniin (vaatimuksena on vähintään kolme jäsenvaltiota; kolmannet maat ja hallitustenväliset järjestöt voivat myös liittyä), ja sillä on täysi oikeustoimikelpoisuus kaikissa jäsenvaltioissa. Asetuksella määritellään oikeudellisesti vaatimukset ja prosessit, jotka ovat ERI:n perustamisen edellytyksenä.

4.4 ERI katsotaan asemaltaan kansainväliseksi järjestöksi, kun kyseessä ovat direktiivit arvonlisäverosta, valmisteveroista ja julkisista hankinnoista. Näin ollen siihen ei sovelleta arvonlisäveroa eikä valmisteveroja, eikä sen julkisiin hankintoihin myöskään sovelleta julkisia hankintoja koskevan direktiivin säännöksiä ⁽¹⁰⁾.

4.5 ERI:lle voidaan osoittaa yhteisrahoitusta koheesiopolitiikan rahoitusvälineistä Euroopan aluekehitysrahastoa, Euroopan sosiaalirahastoa ja koheesiorahastoa koskevista yleisistä säännöksistä annetun neuvoston asetuksen ⁽¹¹⁾ mukaisesti.

5. Yleistä

5.1 ETSK uskoo, että ehdotetulla uudella säädöksellä, jolla täydennetään nykyisiä oikeusvälineitä, autetaan ja edistetään päätöksentekoprosessia uusista yhteisön yleistä etua palvelevista infrastruktuureista ja että sen avulla voidaan näin ollen nopeuttaa

⁽¹⁰⁾ 28. marraskuuta 2006 annetun neuvoston direktiivin 2006/112/EY 151 artiklan 1 kohdan b alakohta, 25. helmikuuta 1992 annetun neuvoston direktiivin 92/12/ETY 23 artiklan 1 kohta sekä 31. maaliskuuta 2004 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2004/18/EY 15 artiklan c kohta.

⁽¹¹⁾ 11. heinäkuuta 2006 annetun neuvoston asetus (EY) N:o 1083/2006.

ERA:n perustamista ja Lissabonin strategian tavoitteiden saavuttamista.

5.2 ETSK on tyytyväinen siihen, että komissio ja jäsenvaltiot ovat selvästi ja päättäväisesti sitoutuneet yhdenmukaistamaan eurooppalaisen tutkimusinfrastruktuurin nykyistä kehittämistä. Vain näin voidaan ESFRI:n ehdottama etenemissuunnitelma panna täytäntöön.

5.3 Uuden maailmanlaajuisesti korkeatasoisimman tutkimusinfrastruktuurin kehittäminen voi lisätä merkittävästi eurooppalaisen tutkimusalueen yleistä houkuttelevuutta. Se voi olla olennainen tekijä työssä, jonka päämääränä houkutellessa jäämään ja motivoida entisestään niitä 400 000 erittäin lahjakasta nuorta tutkijaa, jotka Eurooppa tarvitsee saavuttaakseen kolmen prosentin investointitavoitteen tieteen ja kehittämistoiminnan osalta. Lisäksi huippuluokan tutkimusinfrastruktuuri voi houkutellessa lahjakkaita ja ammattitaidoltaan huippuluokan tutkijoita muualta maailmasta.

5.4 Ehdotetut tutkimusinfrastruktuurihankkeet ovat luonteeltaan erittäin vaativia ⁽¹²⁾. Niinpä on realistista todeta, että pienempien tai vähemmän kehittyneiden maiden mahdollisuudet ottaa vastaan mittavia tutkimusinfrastruktuureja tai osallistua niihin ovat varsin vähäiset. On todennäköistä, että tulevat laajamittaiset infrastruktuurit sijoitetaan pääasiassa kaikkein kehittyneimpiin maihin, mikä saattaa lyhyellä aikavälillä pahentaa aivovuotoa EU:n sisällä. Pidemmällä aikavälillä kyseinen riski pienentynee, koska 28 ESFRI:n luetteloidusta 44 hankkeesta on luokiteltu "jakautuneiksi infrastruktuureiksi", eli kyseessä on jonkintyyppinen kautta Euroopan levittäytynyt verkosto. Tämä kasvattaa myös sen todennäköisyyttä, että pienemmällä ja vähemmän kehittyneillä maillakin on mahdollisuus osallistua. Jotta osallistuminen kävisi mahdolliseksi, ETSK kehottaa tarjoamaan tutkijoille laajat mahdollisuudet mainitunlaisen infrastruktuurin hyödyntämiseen. Lisäksi on tärkeää luoda tieteellisen, teknisen ja hallintoehenkilöstön kesken mahdollisimman paljon siteitä tämältyyppisten laajalle levittäytyneiden rakenteiden puitteissa.

5.5 Noin 15 prosenttia eurooppalaisten tutkimuslaitosten tutkijoista tekee yhteistyötä teollisuuden kanssa tutkimusinfrastruktuurin käytön osalta. Uuden tutkimusinfrastruktuurin kehittämisellä voidaan siis luoda uutta kysyntää ja useita eri oheisvaikutuksia ja edistää entisestään tiedon ja teknologian siirtämistä teollisuuteen. Näin voidaan myös edistää Barcelonassa asetetun tavoitteen saavuttamista eli yksityistahojen tutkimus- ja kehittämistoimintaan suuntaamien investointien kasvattamista kahteen prosenttiin BKT:sta.

5.6 Komissio antoi 26. marraskuuta 2008 ehdotuksen elvytys-suunnitelmaksi (*The European Economic Recovery Plan*) rahoitusmarkkinakriisin talousvaikutusten vaimentamiseksi. Suunnitelmassa mainitaan nimenomaisesti tutkimus- ja kehittämistoiminta. Siihen kuuluvien pitkän aikavälin toimenpiteiden joukossa mainitaan "järkevät investoinnit". Komissio panee asialle erityistä painoa ja kehottaa jäsenvaltioita sekä yksityissektoria investoimaan enemmän tutkimus- ja kehittämistoimintaan, innovointiin ja koulutukseen. ETSK korostaa niitä myönteisiä vaikutuksia, joita investoinnit tutkimusinfrastruktuuriin tuottavat. Investointien potentiaalinen kaupallinen arvo on yli kymmenen miljardia euroa, mikä voi osaltaan turvata suuren joukon työpaikkoja yrityksissä, jotka saavat infrastruktuurihankkeiden toteuttamisen vastuulleen. Kyseessä olisi myös myönteinen virike, joka nopeuttaisi tietoyhteiskuntaan siirtymistä.

⁽¹²⁾ Yksittäisen ERI:n keskimääräiseksi arvoksi lasketaan 500–1 000 miljoonaa euroa.

5.7 Tutkimusinfrastruktuureja koskeva eurooppalainen etenemissuunnitelma on erinomainen perusta kansallisille etenemissuunnitelmille. Komitea panee merkille, että jotkut jäsenvaltiot eivät ole ottaneet näitä aloitteita riittävän vakavasti. Tämän takia se kehottaa niitä paikkaamaan menetetyt mahdollisuudet pikimmin ja noudattamaan ESFRI:n ja komission aloitteita.

5.8 Tutkimusinfrastruktuurien tulevan rahoituksen painopiste tulee pysymään jäsenvaltioiden rahoituslähteissä. Niinpä on tärkeää sovittaa ne yhteen. Vain siten voidaan koota kriittinen massa, taata investointien tuloksekkuus ja varmistaa riittävä erikoistuminen ja tieteellinen huippuosaaminen infrastruktuurien puiteissa.

5.9 Vaikka tutkimusinfrastruktuurin rahoitusta on lisätty seitsemännessä puiteohjelmassa ja vaikka koheesiopolitiikan nojalla tarjottavat vaihtoehdot ovat lisääntyneet, EU:n talousarvio ei ole lainkaan riittävä kunnianhimoisten suunnitelmien toteuttamiseen. ETSK kiinnittää huomiota siihen, että synergiaa seitsemännen puiteohjelman ja rakennerahastojen välillä on lisättävä tutkimusinfrastruktuurin rahoituksen osalta. Lisäksi se pyytää komissiota ja jäsenvaltioita kehittämään entisestään politiikan välineitä, joilla voidaan edistää yksityisen sektorin investointeja tutkimusinfrastruktuuriin. Olisi myös myönteistä, jos Euroopan investointipankki (esimerkiksi riskinrahoitusvälineen [Risk Sharing Finance Facility] avulla) ja muut rahoituslaitokset sitoutuisivat asiaan nykyistä vahvemmin.

5.10 Komitea suosittelee, että uuden tutkimus- ja innovointikapasiteetin kehittäminen asetetaan entistä tärkeämmälle sijalle Euroopan koheesiopolitiikassa ja sen rahoitusvälineissä eli rakennerahastoissa. Se kehottaa jäsenvaltioiden hallituksia hyödyntämään rakennerahastoja entistä tehokkaammin tutkimuskapasiteettiensa nykyaikaistamiseen ja laajentamiseen. EU:n rahastoja ei useinkaan hyödynnetä erityisesti uusissa jäsenvaltioissa, koska hallitukset eivät osallistu asianmukaisesti rahoitukseen tai ne eivät anna riittävää etusijaa tutkimuskapasiteetin parantamiselle. Useat tutkijat jättävätkin kotimaansa parempien tutkimusmahdollisuuksien toivossa. Asiassa on siksi välttämätöntä edistyä, jotta Euroopassa tapahtuvaa aivovuotoa kyettäisiin torjumaan menestyksellisesti.

6. Erityistä

6.1 Komitea tukee ehdotusta eurooppalaisten tutkimusinfrastruktuurien vapauttamisesta arvonlisäverosta, koska se lisää niiden houkuttelevuutta ja antaa niille kilpailuedun muualla maailmassa toteutettaviin vastaavankaltaisiin hankkeisiin nähden. Näin ollen komitea tukee ajatusta varmistaa ERI:lle mahdollisimman laajat verohelpotukset (valtiontukea koskevien säännösten

puiteissa). Useat olemassa olevat tutkimusinfrastruktuurit täyttävät asiaankuuluvissa direktiiveissä määritellyt ”kansainvälisen järjestön” kriteerit, ja ne on jo vapautettu arvonlisäverosta ja valmisteveroista. Nykyinen menettely vaatii kuitenkin pitkäjänteistä ja monisyisiä neuvotteluita, mikä hidastaa infrastruktuurin perustamista ja aiheuttaa tuntuva oikeudellista ja taloudellista epävarmuutta. Asetuksessa on tarkoitus säätää ERI:n automaattisesta verovapaudesta, mikä poistaisi suuria esteitä eurooppalaisten tutkimusinfrastruktuurien kehittämislähteenä ja toiminnalta.

6.2 Komitea suosittaa, että harkitaan vakavasti mahdollisuutta, että yhteisö osallistuu aktiivisemmin ERI:n rahoittamiseen. Saa-vuttamalla vaikutusvaltaa kohdennettujen määrärahojen avulla yhteisö voi taata ERI:n tasapuolisemman maantieteellisen jakautumisen sekä niiden valtioiden paremmat oikeudet, jotka eivät ole suoranaisia jäseniä. Tällaisen politiikan toteuttamiseksi on kuitenkin taattava lisää tarkoitukseen sidottuja määrärahoja kahdeksan-nassa tutkimus- ja kehittämistoiminnan puiteohjelmassa.

Komitea katsoo, että ei ole mitään syytä siihen, ettei EU suhtautuisi tutkimusinfrastruktuureihin samalla tavalla kuin muiden eurooppalaisten infrastruktuuriverkkojen (esimerkiksi maanteiden, rautateiden, voimalinjojen, kaasuputkistojen ja niin edelleen) yhteisrahoittamiseen.

6.3 Komitea kiinnittää huomiota ongelmaan, jonka toiminta- ja ylläpitokustannukset aiheuttavat sen jälkeen, kun ensi-investoinnit on tehty. Eräiden arvioiden mukaan nämä kustannukset voivat olla vuosittain jopa 20 prosenttia investointiarvosta. Kyseiset kustannukset jätetään usein huomiotta investointitutkimuksissa, ja ne voivat haitata merkittävästi tutkimusinfrastruktuurin sujuvaa pitkän aikavälin toimintaa. Tämän takia komitea kehottaa suunnittelemaan mahdollisuutta tutkimusinfrastruktuurien nykyisen toiminnan yhteisrahoittamiseen EU:n varoista kahdeksannessa TTK-puiteohjelmassa.

6.3.1 Toimintakustannusten osalta komitea suosittaa, että infrastruktuurin käyttäjiltä perittävää kohtuullista korvausta tulisi pitää ”rajallisena liiketaloudellisena toimintana” (2 artikla).

6.4 Komitea korostaa, että on tärkeää tarjota mahdollisimman monelle eurooppalaiselle tutkijalle ja tiedemiehelle avoin oikeus hyödyntää kaikkea eurooppalaista tutkimusinfrastruktuuria. Ei olisi soveliaista rajoittaa käyttöoikeutta käytännössä niihin valtioihin, jotka ovat ERI:n jäseniä, tai perustaa sitä yksinomaan mak-sukykyyn. Yhteisön yhteisomistusta koskeva ehdotus, joka esitetään edellä kohdassa 6.2, voisi myös edistää avointa käyttö-oikeutta ja näin ollen hyödyttää integroitumista eurooppalaiseen tutkimusalueeseen.

6.5 Kehitettäessä ja hyödynnettäessä huippuluokan infrastruktuuria on lisäksi tärkeää huolehtia teollis- ja tekijänoikeuksien suojasta. Mahdolliset ongelmat tulee ratkaista vastuullisesti ja oikea-aikaisesti.

Bryssel 15. tammikuuta 2009

*Euroopan talous- ja sosiaalikomitean
puheenjohtaja*
Mario SEPI